

RINGERIKE
KOMMUNE

Forslag til planprogram for
Kommunedelplan for naturmangfold
2025-2030

Utkast

DOKUMENTINFORMASJON	
Rapporttittel	Forslag til planprogram for kommunedelplan for naturmangfold 2025-2030
Dato	
Oppdragsgiver	Ringerike kommune
Kontaktperson hos Ringerike kommune	Thorstein Paulsen (prosjektleder) og Bente Elsrud Anfinnsen (prosjektansvarlig)
Utarbeidet av	Prosjektgruppa for utarbeidelse av planen + prosjektansvarlig
Sist revidert	

Illustrasjoner: Ringerike kommune

Forsidebilde: Dødisgroper i rik sandfurskog, Tyttebærmoen. Foto: Ringerike kommune, Thorstein Paulsen

Forord

Ringerike kommune er kjent for sitt rike og varierte naturmangfold. For å sikre en bærekraftig fremtid for disse naturverdiene, har kommunen startet utarbeidelsen av en kommunedelplan for naturmangfold. Planen, som har et tidsperspektiv frem mot 2030, skal bidra til å utdype og realisere miljømålene allerede fastsatt i kommuneplanens samfunnsdel. Med utgangspunkt i eksisterende kunnskap om naturmangfoldet og hva som truer det, skal planen foreslå prioriterte tiltak for å både minimere negative effekter, og forsterke positive effekter på naturmangfoldet.

Dette dokumentet er planprogrammet for utarbeidelsen av kommunedelplanen for naturmangfold. Planprogrammet er en oppskrift på hvordan vi skal legge opp planarbeidet, og viser blant annet hva som skal være del av planen, og hvordan medvirkning skal foregå. Planprogrammet er et verktøy for å gjøre planleggingen målretta og forutsigbar.

Innhold

1	Kommunedelplan for naturmangfold	5
1.1	Bakgrunn og forankring	5
1.2	Målet med planarbeidet	5
1.3	Valg av plantype	6
1.4	Målet med planprogrammet	7
1.5	Omfang og koordinering mot andre planprosesser	7
2	Sentrale lovverk, føringer og kunnskapsgrunnlag for planarbeidet	8
2.1	Sentrale lovverk	8
2.2	Internasjonale føringer	9
2.3	Nasjonale føringer	10
2.4	Regionale føringer	11
2.5	Viktig kunnskapsgrunnlag for planen	12
3	Viktige tema og leveransemål	15
4	Gjennomføring av planarbeidet	18
4.1	Planprosessen og framdrift i korte trekk	18
4.2	Politisk organisering og forankring	19
4.3	Organisering av arbeidet i administrasjonen	19
4.4	Informasjon og medvirkning	20
4.4.1	Innspill til planarbeidet	20
4.4.2	Hvordan informerer kommunen om planarbeidet?	20

1 Kommunedelplan for naturmangfold

1.1 Bakgrunn og forankring

Det ble i Ringerike kommunes planstrategi 2020-2023 vedtatt at det skulle utarbeides en temaplan for naturmangfold, grøntområder og friluftsliv. Intensjonen med denne planen ble senere besluttet å i stedet ivaretas dels gjennom pågående revidering av kommuneplanens arealdel, dels gjennom en handlingsplan for friluftsliv og dels ved å utarbeide en kommunedelplan for naturmangfold. Dette er planprogrammet for kommunedelplanen for naturmangfold.

Naturmangfold er vårt livsgrunnlag, og bærekraftige og robuste økosystemer med et rikt naturmangfold gir oss gratis økosystemtjenester. Dette inkluderer blant annet pollinering av avlinger, flomreduksjon, rensing av vann og genetisk materiale som kan utnyttes i medisin og teknologi. Naturmangfoldet i Ringerike står overfor flere trusler som påvirker våre økosystemer. Blant disse truslene er arealendringer den største, etterfulgt av klimaendringer, forurensning, fremmede arter, overhøsting og bruk av naturområder. Kommunen spiller en viktig rolle både for å redusere påvirkning som truer naturmangfoldet og å positivt tilrettelegge og restaurere naturmangfold. En kommunedelplan for naturmangfold skal bidra til tydeligere prioriteringer i kommunens arbeid for å ivareta naturmangfold.

Denne kommunedelplanen for naturmangfoldet i Ringerike kommune bygger på sentrale lovverk som grunnloven §112, plan og bygningsloven og naturmangfoldloven, og føringer i bl.a. St.meld. 14 (2015-16) Natur for livet, Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2019 – 2023), nasjonale miljømål, temastrategi for biologisk mangfold (2022), FNs naturavtale (2022) og kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030. Ringerike kommune har mottatt støtte fra Miljødirektoratet til å utarbeide en kommunedelplan for naturmangfold.

1.2 Målet med planarbeidet

Planen skal bidra til oppnåelse av mål allerede fastsatt i kommuneplanens samfunnsdel. Kommunedelplan for naturmangfold skal bidra til tydeligere prioriteringer i kommunens arbeid for å ivareta naturmangfold.

Kommunedelplanen skal gi oversikt over kjente naturverdier i Ringerike, hva vi mangler kunnskap om og hvilke påvirkningsfaktorer som har positive og negative effekter på naturverdiene. Med dette som bakgrunn skal det i planen fastsettes prioriterte tiltak for å ivareta naturmangfoldet som bør gjennomføres i løpet av planperioden 2025-2030. Kommunens handlingsplan og budsjett som revideres årlig, vil bli benyttet som planens handlingsdel. jf. pbl. 11-2.

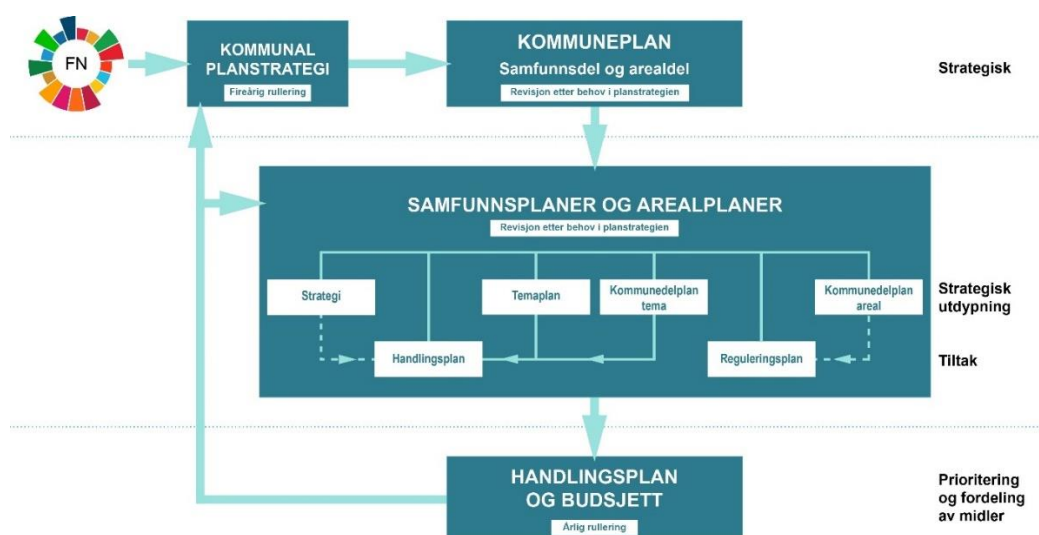
Effektmålene for kommunedelplanen for naturmangfold er økt måloppnåelse innen følgende mål og delmål i kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030:

- **Hovedmål 4.1:** Ringerike kommune tar vare på naturmangfold, økosystemer, friluftslivsområder og landskap gjennom bærekraftig bruk og vern.
- **Delmål 4.1.1:** Ringerike har en bærekraftig forvaltning av naturmangfold, økosystemer, leveområder for truede arter, friluftsområder og landskap.
- **Delmål 4.1.4:** Ringerike har et rikt og mangfoldig kulturlandskap.
- **Delmål 4.7.3:** Våtmarker, myrer, elvebredder og skog som kan dempe effektene av klimaendringer tas vare på

1.3 Valg av plantype

Kommunedelplan for naturmangfold i Ringerike skal utarbeides som en tematisk kommunedelplan. Som definert i Ringerikes planstrategi 2020-2023 er en temaplan en «mer omfattende plan på et detaljert temaområde». Plantypen brukes når det er behov for en bredere drøfting og presentasjon av satsingsområder, mål og tiltak.

Å velge å følge plan- og bygningslovens prosesskrav for kommunedelplaner sikrer god medvirkning og forankring politisk og administrativt. I tillegg er det et krav knyttet til tilskuddet mottatt fra Miljødirektoratet at kommuneplan skal velges som planform.

Figur: Plansystemet i Ringerike kommune

1.4 Målet med planprogrammet

Planprogrammet er et verktøy for å gjøre planleggingen målretta og forutsigbar. Planprogrammet er i praksis en arbeids-, utrednings- og medvirkningsplan for arbeidet med kommunedelplan for naturmangfold. Gjennom dette planprogrammet, ønsker vi å gi forutsigbarhet og klare rammer for planprosessen.

1.5 Omfang og koordinering mot andre planprosesser

Planen skal ha samme tidshorisont som kommuneplanens samfunnsdel, frem til 2030. Den skal gjelde fra det tidspunktet planen blir vedtatt.

Kommunedelplan for naturmangfold skal omfatte hele Ringerike kommune.

Å ivareta naturmangfold er også et sentralt hensyn i pågående revidering av kommuneplanens arealdel. Kart, metodikk for arealanalyser og -regnskap og ny naturtypekartlegging som benyttes i revidering av arealdelen vil også benyttes og videreutvikles i arbeidet med kommunedelplan for naturmangfold. Kommuneplanen for naturmangfold vil også ha tematiske grenseoppganger med pågående arbeid med en handlingsplan for friluftsliv og handlingsplan for vannområde Tyrifjorden. Disse planarbeidene vil koordineres for å gi positive synergier mellom planprosessene.

2 Sentrale lovverk, føringer og kunnskapsgrunnlag for planarbeidet

Videre følger en oversikt over sentrale lovverk, føringer og kunnskapsgrunnlag for planarbeidet. Oversikten er ikke uttømmende, og vil bli supplert etter innspill ved høring og offentlig ettersyn av planprogrammet.

2.1 Sentrale lovverk

Grunnloven §112: “Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten”.

Plan og bygningsloven er et sentralt lovverk for styring av arealbruken i kommunen, og spiller en sentral rolle i å balansere arealbruk og naturhensyn. Loven gjelder for alle typer virksomheter og byggeprosjekter, og den koordinerer mange lovverk som berører utnyttelse av arealer. Den omfatter blant annet kommunale og nasjonale planoppgaver, reguleringsplaner, konsekvensutredninger og gjennomføring av prosjekter.

Naturmangfoldloven er en sektorovergripende lov som gir vurderingsplikt ved alle tiltak som kan påvirke naturmangfoldet. Formålet med loven er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Skogbruksloven er en lov som har som formål å fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, samt å sikre det biologiske mangfoldet, hensynet til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen. Kommunenes ansvar for skogforvaltningen blir synliggjort, skogeierens meldeplikt for skogbrukstiltak blir utvidet, og skogeierne pålegges å ha oversikt over miljøverdiene i skogen og å ta hensyn til disse i den praktiske virksomheten.

Forurensningsloven har til formål å verne det ytre miljø mot forurensning og å redusere eksisterende forurensning, å redusere mengden av avfall og å fremme en bedre behandling av avfall. Loven skal sikre en forsvarlig miljøkvalitet, slik at forurensninger og avfall ikke fører til helseskade, går ut over trivselen eller skader naturens evne til produksjon og selvfornyelse.

Viltloven har til formål at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Diverse andre relevante lover og forskrifter også viktige for forvaltning av naturmangfold. Herunder drikkevannsforskriften, vannressursloven,

vannforvaltningsforskriften, kulturminneloven, laks –og innlandsfiskeloven og forskrift om forurensning.

2.2 Internasjonale føringer

EØS-avtalen

EØS-avtalen fra 1994 binder Norge, Island og Liechtenstein til EUs indre marked. Den inkluderer store deler av EUs miljøregelverk, som forurensningskontroll, klima, vann, luftforurensning, kjemikalier, avfall, konsekvensanalyser, miljømerking, støy og tilgang til miljøinformasjon. Mye av EUs miljøpolitikk blir en del av norsk lov gjennom EØS-avtalen. Selv om EUs fugle- og habitatdirektiver ikke er inkludert, er visse direktiver som påvirker naturmangfoldet det, inkludert EUs rammedirektiv for vann og direktivet om utsetting av genmodifiserte organismer. Disse er innlemmet i norsk lov, for eksempel gjennom vannforskriften. EØS-avtalen inkluderer også flere klima- og miljøreguleringer som bidrar til å redusere påvirkning på naturmangfold.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å nå mål som bidrar til å skape en bedre fremtid. Disse målene består av 17 hovedmål, og blant disse er hovedmål 15. Livet på land: «Bevare og gjenopprette økosystemer på land, stoppe avskoging og beskytte biologisk mangfold». Ringerike har tatt utgangspunkt i FNs bærekraftsmål da kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030 ble utarbeidet, og har i den fastsett våre lokale bærekraftsmål. Hovedmål 15 er ett av de prioriterte bærekraftsmålene til Ringerike kommune i kommuneplanens samfunnsdel.

Konvensjon om biologisk mangfold

Konvensjonen om biologisk mangfold Konvensjonen pålegger alle medlemmene i FN å jobbe samme for å sikre naturmangfoldet på kloden. Under konvensjonen har Norge forpliktet seg til **Aichi-målene**, som er globale mål for å stoppe tapet av naturmangfold. Konvensjonen har tre hovedmål:

1. Å bevare klodens biologiske mangfold
2. Å fremme bærekraftig bruk av ressursene
3. Å dele godene av genetiske ressurser rettferdig

FNs naturpanel

FNs naturpanel er et globalt vitenskapspanel. I følge naturpanelet er en million av anslagsvis åtte millioner dyre- og plantearter i verden truet av utryddelse. Utryddelsen av arter skjer i et mye raskere tempo enn før (mellom ti og hundretusen ganger fortere). Årsakene er hovedsakelig menneskeskapte. Endret arealbruk, for eksempel i form av nedbygging, oppdyrking eller mer intensiv utnyttelse av områder,

er en større trussel mot verdens naturmangfold enn både overbeskatning, klimaendringer, forurensing og spredning av fremmede arter.

Naturavtalen

Naturavtalen er en internasjonal avtale som har som mål å redde og bevare natur- og biomangfoldet i verden. Avtalen ble fremforhandlet i FNs naturtoppmøte COP15 i 2022, og per 7. juli 2023 har 196 land sluttet seg til avtalen. USA er det eneste landet i FN som ikke er med. Avtalen har fire mål og 23 delmål, og alle land på COP15 forpliktet seg til å nå disse målene innen 2030. Noen av høydepunktene blant målene er:

- Verne 30 prosent av all natur på land innen 2030, og verne eller bevare 30 prosent av verdens hav, innsjøer og elver.
- 30 prosent av all natur som er delvis ødelagt skal være restaurert innen 2030.
- Naturvern skal være representativ. Et land kan ikke oppfylle sine forpliktelser ved å verne en eller to naturtyper.

2.3 Nasjonale føringer

Natur for livet (Meld. St. 14 (2015 -2016))

Meldingen beskriver hvordan regjeringens politikk skal bidra til å ta vare på naturmangfoldet. Politikken vil bidra til å nå nasjonale og internasjonale mål på området, gjennom blant annet å legge til rette for at kommunene kan øke sin kompetanse om naturmangfold. Regjeringen foreslår at dette skal skje gjennom et godt kunnskapsgrunnlag og økt veiledning, og gjennom et pilotprosjekt om kommunedelplaner for naturmangfold.

Nye stortingsmeldinger om naturmangfold og klima under arbeid

Regjeringen har varslet at den i løpet av 2024 vil legge fram en stortingsmelding om naturmangfold for å følge opp den nye internasjonale naturavtalen. Regjeringen skal i 2024 også legge frem en stortingsmelding om klima for perioden fram mot 2035 på veien mot lavutslippssamfunnet i 2050.

Nasjonale miljømål

Norge har 23 mål for miljø. Utviklingen måles ved hjelp av miljøindikatorer. De nasjonale miljømålene for naturmangfold er:

- Økosystemer skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester
- Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal forbedres.
- Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019 – 2023

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging legger vekt på bærekraftig utvikling, inkludert bevaring av naturmangfold. Dokumentet understreker at regional og kommunal planlegging er viktige verktøy for å utvikle et mer bærekraftig samfunn og til å avveie interesser og hensyn. Regjeringen har flere forventninger til hvordan fylkeskommunene og kommunene skal ivareta naturmangfold i planleggingen:

- Kommuner oppfordres til å redusere arealbeslag og nedbygging.
- Ved revidering av kommuneplanens arealdel, oppfordres kommunen til å vurdere om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til blant annet naturmangfold og klimatilpasning.
- Omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert skog, myr og andre typer våtmark, unngås så langt som mulig.
- Viktig naturmangfold, vannmiljø og landskap kartlegges og sikres i planleggingen. Samlede virkninger av eksisterende og planlagt arealbruk vektlegges.
- Hensynet til verdensarvverdiene sikres gjennom helhetlig samfunns- og arealplanlegging.
- Arealbruken langs vassdrag vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv.
- Regionale og kommunale planer legger til rette for en bærekraftig utvikling i fjell og utmark. Utbyggingen avgrenses mot sammenhengende natur- og friluftslivsområder.
- Ny fritidsbebyggelse i og over skoggrensen og på myr bør unngås.
- Kommunen bidrar til gode miljøforhold i og langs vassdragene. Bruks- og verneverdiene i vassdragene sikres i planleggingen, og nedbygging av vassdragsnatur og utfylling i vassdrag reduseres.
- Planleggingen bidrar til å sikre naturverdier og god miljøtilstand i vann, blant annet ved å unngå å planlegge for byggetiltak i våtmark når det finnes gode alternativer.

2.4 Regionale føringer

Temastrategi for biologisk mangfold 2022

Viken fylkeskommune sin temastrategi omhandler tiltak for å øke kunnskapen om biologisk mangfold som vil gagne hele vikensamfunnet, samt samarbeid og erfaringsutveksling med ulike samarbeidspartnere. Planen omfatter en rekke tiltak som skal iverksettes for å bevare biologisk mangfold.

2.5 Viktig kunnskapsgrunnlag for planen

Tema	Navn	År	Hvordan kunnskapsgrunnlaget skal brukes?
Vedtatte arealplaner	Kommuneplanens arealdel 2019-2030	2019	Kan brukes i både beskrivelser og vurdering av forslag til tiltak
	Kommunedelplan for Krakstadmarka	2016	
	Kommunedelplan for Ådalsfjella (Vikerfjell).	2011	
	Kommunedelplaner for: E16 Eggemoen-Olum	?	
	Kommunedelplan for E16 Eggemoen-Nymoen	?	
Pågående arealplanprosesser	Pågående revidering av kommuneplanens arealdel og konsekvensutredninger og arealanalyser utarbeidet som del av denne prosessen		Var utgangspunktet for hvilke områder som ble kartlagt 2023, som bidro til kunnskapsgrunnlaget som oppsummeres i planen
Arealregnskap og -analyser	Ringerike kommune har utviklet og tatt i bruk arealregnskap og -analyser, bl.a. ifm. Revidering av kommuneplanens arealdel og har i mars 2024 publisert et arealregnskap som sammenlikner arealbruken i kommunen i 2010, 2019 og 2024.		Arealregnskapet og -analyser kan være nyttig for utregning av tap av verdifull natur, og kan brukes i utarbeidelsen av kommunedelplanen
Nasjonale og lokale kartdatabaser relevante for forvaltning av naturmangfold	NIBIO database (kilden)		Datsett som AR5 (arealressurser), SatSkog og skogbruksplan vil bli brukt i kommunedelplanen for estimering av naturverdier
	Naturbase		Datsett for naturvernområder, naturtyper, landskap, arter og mer blir brukt i kommunedelplanen til å hente inn informasjon om naturverdier i Ringerike kommune
	NiN-Web		NiN-Web gir innsikt i pågående kartlegging, og byr på flere kartlag og verktøy enn Naturbase

	Artsdatabanken		Skal brukes for data om mange naturtyper, arter og hva som truer disse nasjonalt.
	Artskart		Hente data om artsregistreringer. Data skal brukes i beskrivelser og i planleggingen av tiltak
	Høydedata		Dette skal brukes i kommunedelplanen i estimering og beskrivelser av naturverdier, og som kilde til bilder.
	Norge i Bilder		Ortofoto (nåtid og historisk) skal brukes for estimering av naturverdier og som kilde for bilder.
	Geologiske kart (NGU)		Datasett for berggrunn (inkludert kalkinnhold) og løsmasser er nyttige for å estimere og beskrive naturverdier
	DOK-data		DOK-data er offentlige geografiske data som er tilrettelagt for kommunenes plan- og byggesaksarbeid.
	Grunnforurensning, Miljødirektoratet.		Informasjon om forurensning i grunnen og hvor det er mistanke om forurensning.
	Flomsonekart, faresone og aktsomhetsområde, NVE.		God oversikt over flomsoner/flomveier Hønefossområdet.
	GeoNorge		GeoNorge er en kartkatalog hvor brukere kan laste ned mange av datasettene tilgjengelige i offentlige databaser for kartanalyser i GIS.
	Vann-nett		Kan brukes til å få oversikt over hvor det er ferksvannsføremster og miljøinformasjon om tilstanden i disse
Fisk og viltforvaltning	Strategi for storørretstammen i Randselva og Tyrifjorden		Under arbeid.

	Hjorteviltregisteret		Gir først og fremst oversikt der det har skjedd viltpåkjørslar
	Hjortevilt.no		Kan brukes i beskrivelser i plan og til å foreslå og planlegge tiltak
	Mål og retningslinjer for hjorteforvaltningen i Ringerike 2022 - 2025	2022	Kan brukes til vurdering av tiltak og mulig synergi med eksisterende mål i viltforvaltningen
	Faun rapport R010: "Aldersregistrering og bestandsvurdering av elg i Ringerike etter jakta 2022"		Kan brukes i beskrivelser og forslag til tiltak
Friluftsliv	Kartlegging og verdsetting av friluftsområder, Ringerike kommune	2020	Kartlegging av turområder
	Friluftslivets ferdselsårer, Ringerike kommune.	2020	Under arbeid. Om datasettet ferdigstilles i tide kan det brukes til å planlegge hensyn til natur i friluftslivområder
Andre rapporter og kunnskapsgrunnlag	Bakgrunnsdokumenter til arealstrategien og kommuneplanens samfunnsdel 2021-2030.	2021	Fakta sammenstilt som bakgrunn for fastsettelse av mål og strategier om naturmangfold og deler av svar fra spørreundersøkelser ut mot innbyggere om bl.a. fremmede arter kan være nyttig bakgrunnsinfo.
	NOU 2024: 2 - «I samspill med naturen»	2024	Norges offentlige utredninger (NOU) gir blant annet anbefalinger om hvordan tap av natur kan forhindres i offentlig sektor
Internasjonale databaser	Gbif.org		Brukes i beskrivelser av arters globale utbredelse

3 Viktige tema og leveransemål

Kommunedelplanen vil gi en oversikt over, og beskrivelse av, kjente naturverdier i Ringerike. Deretter skal det redegjøres for hvilke faktorer som har positiv og negativ påvirkning på naturverdiene. Oversikten over naturverdiene og hva som påvirker disse danner grunnlaget for prioriterte tiltak for å ivareta naturmangfoldet, som foreslås til slutt i kommunedelplanen.

Leveranse	Beskrivelse	Nedbryting	Deltema
Gi en oversikt over kjente naturverdier i Ringerike	Ringerike er en kommune med spesielt stor biologisk og geologisk verdi, og er hjem for et bredt spenn av økologisk variasjon.	A1	Beskrive hovedgruppene av naturtyper og landformer i kommunen
		A2	Beskrive hvilke negative påvirkningsfaktorer hver hovedgruppe av natur er truet av
		A3	Beskrive hvilke truede arter vi har, og hvilke naturtyper og arter vi har et nasjonalt og internasjonalt ansvar for
		A4	Beskrive våre forekomster av arealkrevende dyr
Gi en oversikt over økosystemtjenester som kommunen drar nytte av, deriblant tjenester kritiske for klimatilpasning	Samfunnet er avhengig av flere tjenester som naturen gir oss gratis, og som er vanskelig å erstatte.	B1	Redegjøre for økosystemtjenestene som befolkningen i Ringerike drar nytte av og hvilke av disse vi har et økende behov for i fremtiden
Forslag til prioriterte tiltak for å styrke kunnskapsgrunnlaget om naturverdier i kommunen	Store deler av Ringerike er fortsatt ikke naturtypekartlagt, og artskartlegging er mangelfull i store deler av kommunen. Tidligere innhentet kunnskap kan også eksistere uten å være lett tilgjengelig for kommunen.	C1	Bidra til å målrette naturkartlegging ved å foreslå prioriterte områder for kartlegging, og tilrettelegge for at kunnskapsgrunnlaget er oppdatert

		C2	Utvikle og oppdatere digitale kartverktøy som kategoriserer og tydeliggjør hvor vi finner den mest verdifulle naturen
		C3	Foreslå tiltak for innsamling av kunnskap om naturverdiene i Ringerike som ikke er lett tilgjengelig
Redegjøre for hvilke faktorer som positivt påvirker naturmangfoldet i kommunen		D1	Beskrive hva vi har av vernet natur i kommunen, hvorfor disse er vernet og drøfte om vi har tilstrekkelig vern av naturverdiene som vi har et spesielt ansvar for
Redegjøre for hvilke faktorer som negativt påvirker naturmangfoldet i kommunen	Naturmangfold kan påvirkes negativt av menneskelige aktiviteter, og spesielt tap av leveområder som følge av arealendringer har en sterk negativ effekt. Forekomst av fremmede arter, forurensning, klimaendringer og høsting, friluftsliv og bruk av naturområder har også en negativ effekt	E1	Identifisere hvilke faktorer som er de største truslene mot de ulike typene naturverdier, og bruke dette som et grunnlag for å vurdere og prioritere tiltak.
		E2	Beskrive negative påvirkningsfaktorer på dyr som har stort arealbehov
Forslag til prioriterte tiltak for å ivareta naturmangfold	Kommunen har hovedansvaret for å ivareta sine naturverdier. Dette er kun mulig om kommunens saksbehandlere har enkel tilgang til oppdatert og fullstendig kunnskap om naturverdiene	F1	Forbedre rutiner, retningslinjer, sjekklister og prosedyrer som kan benyttes i arealplanlegging og andre kommunale myndighetsoppgaver
		F2	Foreslå metoder for å informere innbyggere om naturen i Ringerike

		F3	Foreslå tiltak for å redusere tap av verdifull natur som følge av skogsdrift
		F4	Forbedre forvaltningen av grønt- og naturområder på både kommunale og private eiendommer
		F5	Tilrettelegge for aktive tiltak, som f.eks., men ikke begrenset til etablering av erstatningsarealer, skjøtsel, naturrestaurering og vern av natur
		F6	Foreslå tiltak som øker synergien mellom naturmangfold, andre miljøhensyn og friluftsliv

4 Gjennomføring av planarbeidet

4.1 Planprosessen og framdrift i korte trekk

Oppstart av planarbeidet varsles samtidig som forslag til planprogram legges ut på høring. Det er mulig i høringsperioden å vurdere planprogrammet, gi innspill til arbeidet med planen og komme med forslag til utredningstemaer og hvordan utredningene bør gjennomføres for berørte og interesserte. Etter at planprogrammet har vært på høring, og innkommende uttalelser har blitt gjennomgått fastsettes endelig planprogram politisk. Fastsatt planprogram vil ligge til grunn for videre arbeid med kommunedelplanen.

Figuren nedenfor viser framdriftsplan for resten av planarbeidet. Planforslaget utarbeides med grunnlag i planprogrammet, og det som har kommet fram gjennom utredninger og innspill.

Aktivitet / oppgave	2023				2024				2025
	1. kv	2. kv	3. kv	4. kv	1. kv	2. kv	3. kv	4. kv	1. kv
Innvilget søknad om tilskudd									
Arbeid med forberedelser og kunnskapsgrunnlag for planen (inkl. naturtypekartlegging)									
Oppstart styringsgruppe og prosjektgruppe									
Politisk sak – oppstart og forslag til planprogram									
Høring og offentlig ettersyn – oppstart og planprogram									
Politisk sak – fastsette planprogram									
Innspill fra eksterne ressurspersoner									
Utredninger og utarbeide planforslag									
Politisk sak 1. gangsbehandling									
Høring og offentlig ettersyn (6 uker)									
Behandling av uttalelser og evt. endringer i planforslag									
Politisk sak – vedtak av plan									
Avslutning av prosjektet/rapportering									

Tabell: Grå ruter markerer politiske milepæler.

4.2 Politisk organisering og forankring

Kommunestyret er kommunens øverste planmyndighet, og skal fastsette planprogrammet og vedta kommunedelplan for naturmangfold.

Formannskapet er kommuneplanutvalg og fatter vedtak om å sende forslag til planprogram og planforslag på høring og offentlig ettersyn. Ved sluttbehandling av planen gir formannskapet innstilling til endelig vedtak i kommunestyret. Formannskapet blir orientert om sentrale problemstillinger underveis i planprosessen (som en del av formannskapets strategi- og planmøter).

Hovedutvalget for miljø- og arealforvaltning (HMA) får saker som omhandler kommunedelplan for naturmangfold til behandling, og innstiller til formannskapet. HMA vil få muntlige orienteringer underveis i planprosessen.

4.3 Organisering av arbeidet i administrasjonen

Planarbeidet skal organiseres som et prosjekt. Det er nedsatt en administrativ styringsgruppe som har det overordnede ansvaret for prosjektet. De skal bidra til at prosjektet når sine mål, ved å involvere seg i fremdrift, gi nødvendige avklaringer til prosjektleder og prioritere ressurser til gjennomføring.

Oppgave	Navn	Stilling
Prosjekteier Overordnet ansvarlig for at prosjektet når sine mål og gevinstrealisering. Har overordnet beslutningsmyndighet. Setter rammer og føringer for prosjektleders gjennomføring.	Heming R. Herdlevær	Assisterende kommunedirektør
Prosjektansvarlig Prosjektansvarlig skal følge opp prosjektets fremdrift og resultater, støtte prosjektleder og prosjektgruppa. Prosjektansvarlig er prosjekteiers representant og leder for styringsgruppa. Prosjektansvarlig deltar på eksterne møter og medvirkningsopplegg og har hovedansvar for politisk dialog og forankring.	Bente Elsrud Anfinnsen	Enhetsleder klima og miljø, SU
Styringsgruppe Styringsgruppa skal sikre at kommunedelplanen er i samsvar med prosjektets formål. I tillegg skal	Harriet Slaaen	Enhetsleder samfunn og næring, SU

styringsgruppa støtte prosjektleder og sammen med prosjekteier gi råd i problemstillinger og avklare spørsmål.	Fridtjof Denneche	Enhetsleder arealforvaltning, SU
	Pål Rishovd	Enhetsleder ansvarlig for forvaltning av kommunale eiendommer, TKI

Det er også fastsatt en liten prosjektgruppe for arbeidet. Denne består av Thorstein Paulsen (prosjektleder) og Hans Kristian Øverby som begge er rådgivere i enhet for klima og miljø. I tillegg er det utnevnt ressurspersoner som vil bidra i arbeidet. Det deltar ressurspersoner fra enhetene klima- og miljø, samfunn og næring og arealforvaltning (ved landbruk og regulering) fra sektor strategi og utvikling og fra enhetene vei, park, idrett og eiendom i sektor teknisk, kultur og idrett.

4.4 Informasjon og medvirkning

Planprosesser skal være åpne og forutsigbare, og legge til rette for medvirkning. Kommunen har et særlig ansvar for å legge til rette for medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging.

4.4.1 Innspill til planarbeidet

1. Varsel om oppstart og høring av forslag til planprogram

Planprogrammet tydeliggjør mål og rammer for planarbeidet. I denne perioden er det viktig å komme med innspill til prosess og temaer som bør utredes.

2. Økt kunnskapsgrunnlag

Det vil være nødvendig at Ringerike kommune internt og i samarbeid med eksterne styrker kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i kommunen. I utarbeidelse av planforslaget vil det bli anledning for innbyggere og andre lokalkjente å spille inn viktige områder eller naturverdier som bør synliggjøres.

3. Høring og offentlig ettersyn av planforslaget

Planforslaget sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn etter behandling i formannskapet. I høringsperioden kan alle sende inn skriftlige innspill til planforslaget.

Alle skriftlige innspill blir oppsummert og svart ut av kommunen.

4.4.2 Hvordan informerer kommunen om planarbeidet?

Vi ønsker å legge til rette for at relevante fagpersoner og andre interesserte på en enkel måte kan få innsikt i planarbeidet, og få mulighet til å gi innspill. Vi skal ha en bevisst bruk av ulike kommunikasjonskanaler. Informasjon fra kommunen skal være tydelig og lett å forstå. Kommunen skal bruke digitale kanaler for informasjon og medvirkning, men også andre varierte arenaer for å nå enda bredere ut.

Kommunens hjemmeside: Gjennom hele planprosessen skal informasjon om planarbeidet, og muligheter for medvirkning, være lett tilgjengelig på kommunens hjemmeside.

Kommunens Facebook-profil og andre digitale plattformer: Her kan de som er interessert følge kommunen, og dermed få med seg informasjon underveis i prosessen.

Lokalavisen Ringerikes blad vil brukes til kunngjøring av planarbeidet

Dialogmøter: Det vil være viktig å involvere interesseorganisasjoner og enkeltpersoner som har god kunnskap om det lokale naturmangfoldet. Aktuelle interesseorganisasjoner, enkeltpersoner med fagkunnskap og andre vil få særskilt varsel om planarbeidet, og inviteres til dialogmøter. Det er også ønskelig å involvere representanter fra skognæring.

Åpen dag på ByLab: Det skal vurderes å ha en åpen dag på ByLab, hvor innbyggere og andre interesserte kan komme med innspill.

Informasjon til grunneiere: For kommunedelplaner er det ikke krav om å varsle grunneiere direkte. Kommuneplanen berører kommunens innbyggere på ulike måter, og i ulik grad. Det kan være vanskelig å avgrense hvem som eventuelt blir såpass berørt at de bør varsles direkte.